

геоинформационные технологии; картографирование туристических маршрутов; тематические карты маршрутов.

SUMMARY

THE WAYS OF MODERNIZATION AND PERFECTION OF TOURIST ROUTES WITH THE HELP OF THE NEWEST TECHNOLOGIES

Topicality. For today a pressing question is the research of tourist route as a preliminary planned by tourists or a subject of tourist activity, the way of tourist trip which is characterized by a set procedure of tourists movement through geographical points. The tourist routing must be carried out due to territories which contain attractive from the viewpoint of natural, historical, cultural, ethnographic and architectural value tourist objects taking into account the complex of requirements. Also an actual task is the creation and keeping of tourist and recreational resources cadastre, creation of the geographic information systems of the tourist setting - GIS of tourist infrastructure on different levels (national, regional, local), GIS for tourist centers, resorts, separate tourist objects and routes, tourist motoway infrastructure, large cities and etc. The monitoring of recreational and tourist territories, especially round the resorts of state and local value, control after the use of treating natural resources and building in resort areas by the facilities of GIS and remote sensing today is also an unsolved and an extraordinarily task.

Purpose. The purpose of the article is to probe basic constituents during organization of tourist routes and ways of their modernization and perfection by the newest modern GIS technologies.

Methodology. Theoretical and methodological researches have been based on the study of the development and perfection of tourist routes, scientific works of scientists in this sphere of research. In the process of research the scientific methods of cognition are used: the method of theoretical generalization, analysis and synthesis, statistical. On the basis of searching and cartographic methods attention has been captured to the newest developments at tourist creation and routing.

Results. During the research attention has been paid to the estimation of tourist routes classification; the generalized method of logistic tour development has been analyzed; application of the geographic information systems and technologies in tourist routing; basic means of perfection of the system of development and modernization of tourist routes.

Scientific novelty. Consists in that on the basis of generalization of the applied material suggestions are given in relation to application of the newest technologies in a tourist sphere at development and tourist routing.

Practical value consists in that different types of tourist routes, condition of their development, routing and perfection by the newest GIS technologies have been investigated.

Key words: tourist route; types of routes; classification of tourist routes; method of development of tourist route; tourist routing; geographic informational technologies; mapping of tourist routes; thematic maps of routes.

УДК 378.14.015.62

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ

МІШАК В.М.

Мукачівський державний університет

У статті аналізуються психологічні передумови та теоретико-методологічні основи формування соціокультурної компетенції у майбутніх вчителів як суб'єктів вивчення не лише системи другої іноземної мови, але і культури, менталітету носіїв мови, яку вони вивчають, що вимагає певного рівня сформованості психічних властивостей особистості. Що ж до психологічних чинників формування німецькомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів, то їх доцільно охарактеризувати як єдність когнітивного і особистісного складників. Звернено увагу на психологічні бар'єри та шляхи їх подолання при вивченні іноземних мов. Розглядаємо ініомовну соціокультурну компетенцію як основу для розвитку професійної компетентності майбутнього спеціаліста.

Ключові слова: соціокультурна компетенція, навчання іноземної мови, друга іноземна мова, міжкультурна комунікація, мовний бар'єр.

У наш час в умовах поширення процесів світової інтеграції та взаємовпливу культур перед вищою школою постає завдання підвищення духовного потенціалу майбутнього фахівця, який має бути не тільки спеціалістом в обраній галузі, але й володіти знаннями і вміннями, необхідними для участі в актах комунікації з носіями інших культур. Для продуктивного спілкування з представниками інших культур випускник вищої школи повинен володіти відповідною соціокультурною компетенцією. Це впливає на роль викладання іноземних мов як першої так і другої іноземної у сучасних вищих навчальних закладах, висуваючи на пріоритетне місце оволодіння іноземною мовою як джерелом знань про країну, про норми мовленнєвої та не мовленнєвої поведінки, культуру та спосіб життя. Звідси постає проблема формування соціокультурної компетенції як одна з важливих у процесі підготовки студентів до здійснення міжкультурного спілкування засобами англійської та німецької мов.

Отримавши більш ґрунтовні знання про країни, мови яких вивчаються у ВНЗ, наші майбутні фахівці будуть впевнено та достойно почувати себе у масштабах європейської зони та світу. У процесі вивчення німецької мови як другої іноземної студенти мають можливість засвоїти низку відомостей культурного, матеріально-історичного, географічного і прагматичного характеру, якими володіє носій мови, уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії німецькомовних країн, що сприяє формуванню німецькомовної як складової іншомовної соціокультурної компетенції.

Об'єкти та методи дослідження. Аналіз психологічної, педагогічної і методичної літератури дає підстави стверджувати, що формування соціокультурної компетенції розглядається багатьма дослідниками, такими як: Є. М. Верещагін, В. Г. Костомаров, Є. І. Пасов, С. Ю. Ніколаєва, В. Г. Редько, В. О. Калінін, Т. Г. Камянова, О. О. Першукова, Т. Г. Грушевицька, Л. В. Калініна, Н. П. Басай, І. А. Воробйова. Зокрема, проблемами психологічних передумов для покращення навчальної діяльності займалися Л.С. Виготський, О.М. Леонт'єв, Б.Ф. Ломов, Б.Д. Паригін, С.Л. Рубінштейн, М.В. Савчин, Р.Х. Шакуров. Психологічні комунікативні бар'єри та шляхи їх подолання при вивченні іноземних мов досліджує Сопілко Н.В. Ідея підходу до освіти з позиції взаємовпливу культур широко розповсюдилась у зарубіжній педагогічній науці J.Banks, H.Giroux, R.Hills, P.Noelsher, Y.Pau, B.Sanders. Результати зазначених досліджень сприяють узагальненню накопичених знань і досвіду з досліджуваної проблеми.

Постановка завдання. Об'єктом нашого дослідження є аналіз психологічних передумов, які впливають на формування соціокультурної компетенції у майбутніх вчителів та огляд базових теоретико-методологічних основ формування німецькомовної соціокультурної компетенції у процесі вивчення німецької мови як другої іноземної. У своєму дослідженні ми зосереджуємось на формуванні соціокультурної компетенції як інтегративного утворення, що включає країнознавчу компетенцію (знання про народ, його національний характер, традиції) та соціолінгвістичну компетенцію (знання особливостей національного мовленнєвого етикету і невербальної поведінки, вміння організувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм).

Результати та їх обговорення. Ефективність оволодіння знаннями у процесі навчальної діяльності у вищій школі залежить передусім від психологічної готовності тих, хто навчається, засвоїти та застосувати набуті знання на практиці, від вміння долати сформовані недієві стереотипи та від адекватного уявлення про свої можливості. Досвід свідчить, що у студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) особливо у процесі навчання іноземних мов, виникають внутрішні бар'єри психологічної природи – негативно забарвлені переживання щодо власної професійної спроможності, й установки. Нездатність студентів долати мовні та мовленнєві бар'єри призводить до пригніченості, втрати бажання навчатися, а це, у свою чергу, негативно впливає на рівень засвоєння ними знань, на формування професійної та однієї

з її складових соціокультурної компетентності. Саме значення терміну “компетенція” є похідним від слова “компетентний”. Словник іншомовних слів визначає поняття “компетентний” (лат. *competens* – відповідний, здібний) як той, що володіє компетенцією, чи як той, що знає, обізнаний у певній галузі [2]. Дослідження еволюції цих понять у психолого-педагогічній літературі свідчить, що перша згадка терміна “компетентність” у науково-психологічній літературі зустрічається в роботах німецького вченого Хабермаса, який використовує його як соціологічний термін у контексті теорії мовної комунікації.

У подальшому поняття “компетентність” зустрічається в роботах із соціальної психології, де воно трактується як досконале знання своєї справи, сутності виконаної роботи, складних зв’язків, явищ і процесів, можливих способів і засобів досягнення поставленої мети. Соціальні психологи розцінюють компетентність як сукупність якостей, притаманних найбільш авторитетному спеціалістові, таких якостей, рівня яких повинен досягти кожен індивід у процесі оволодіння своєю майбутньою професією (Д.Бруннер). Отже, компетентність розглядається як складова професіоналізму. Для того щоб стати добрим спеціалістом, професіоналом своєї справи у галузі іноземних мов майбутній фахівець повинен передусім побороти свої страхи, різні види бар’єрів, які і є передумовами всіх психологічних проблем. Найбільш вразливим для нас є наявність у студентів комунікативного бар’єра, що характеризується скутістю, невпевненістю, розгубленістю студентів в різних ситуаціях спілкування, які демонструють їхнє погане знання мови, заважають ефективній взаємодії та обміну інформацією. Саме наявність власного досвіду у відповідній сфері діяльності і відрізняє компетенцію від компетентності.

Розглядаючи змістові характеристики формування соціокультурної компетенції студентів, можна виділити ряд аспектів загальнокультурної компетентності:

- змістовий аспект – це адекватне осмислення ситуації у більш загальному культурному контексті, тобто розуміння, ставлення, оцінки такого роду ситуацій, які існують у контексті культурних зразків;
- проблемно-практичний аспект – це адекватність розпізнання ситуації, адекватна постановка та ефективне досягнення цілей, виконання завдань, дотримання норм поведінки в певних обставинах;
- комунікативний аспект – це адекватне спілкування в ситуаціях з урахуванням відповідних культурних зразків спілкування та взаємодії.

Розуміння *своєї* й *чужої* культури та ціннісне ставлення до її проявів є необхідним для процесу формування соціокультурної компетенції. Між *своєю* та *чужою* культурою повинна існувати середня ланка – широкий культурний ареал, з одного боку, споріднений з певною культурою, з іншого боку, він повинен налагоджувати кроскультурні “мости”, які поєднують одну культуру з іншими світовими культурами.

За визначенням Н.І.Гез, іншомовна соціокультурна компетенція виступає одним з важливих компонентів комунікативної компетенції особистості, яка складається з наступних здібностей [4]:

- давати соціально-психологічний прогноз комунікативної ситуації, в якій передбачається спілкуватись;
- програмувати процес спілкування, спираючись на своєрідність комунікативної ситуації;
- “вживлюватись” у соціально-психологічну атмосферу комунікативної ситуації;
- здійснювати соціально-психологічне управління процесами спілкування в комунікативній ситуації.

Успішність навчальної діяльності студентів у засвоєнні іноземної мови, як основи для формування ССК на думку Н.В. Сопілко визначається багатьма чинниками: високою мотивацією студентів до оволодіння іноземною мовою; спільною впевненістю викладача та

студентів у досягненні успіху; позитивним психологічним кліматом на заняттях з іноземної мови; урахуванням викладачем індивідуально-психологічних особливостей студентів; адекватною оцінкою викладача й одногрупників навчальних досягнень студента, що сприяє його особистісному самоствердженню; створенням толерантних довірливих взаємин на заняттях з іноземної мови, що сприяє активному включенню студентів в іншомовну діяльність, яка приносить задоволення від навчальної діяльності, стимулює їхні когнітивні процеси та позитивно забарвлені емоційні реакції. Стратегію подолання психологічних бар'єрів науковець розглядає як систематизований комплекс прийомів, який формує спосіб реалізації навчальної діяльності, що забезпечує подолання психологічних бар'єрів за рахунок злагодженої праці викладача та студента [12].

Підтримує тенденцію взаємопроникнення і взаємозалежності діяльності викладача та студента і М.В.Боліна, стверджуючи, що з боку викладача це відображається в заміні численних форм пред'явлення інформації на діалогічні форми спілкування, які виступають зближувальним фактором, з боку студента – це підвищення рівня самостійності, надання йому можливості вибору змісту, форм, методів, нових педагогічних технологій опанування іноземної мови. У своїй дисертаційній роботі, яка стосується саме формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів англійської мови, М.В.Боліна наголошує, що студенти філологи мають сформовану, гостро виражену внутрішню мотивацію до вивчення як основної, так і другої іноземної мови та до її соціокультурного компонента зокрема[1]. Це зумовлено їхньою майбутньою професією: студенти-філологи розуміють, що без соціокультурних знань та навичок комунікативної поведінки їм буде складно досягти професійних успіхів у роботі вчителя іноземної мови у нашій країні, а особливо за її межами.

С.Г.Тер-Мінасова вважає, що національно-специфічні компоненти культури створюють певні проблеми при міжкультурній комунікації і для уникнення яких рекомендує врахувати деякі аспекти при вивченні іноземних мов, а саме: традиції (чи сталі елементи культури), а також звичаї (які визначаються як традиції у “соціонормативній” сфері культури) і обряди (які виконують функцію несвідомого прилучення до нормативних вимог, що домінують у даній системі); побутову культуру, повсякденну поведінку (звички представників певної культури, зведені в норми поведінки), а також пов'язані з нею мімічний і пантомімічний (кінетичний) коди, що використовуються носіями певної лінгвокультурної спільноти; “національні картини світу”, що відображають специфіку сприйняття оточуючого світу, національні особливості мислення представників тієї чи іншої культури; художню культуру, яка відображає культурні традиції того чи іншого етносу [13].

Як відомо, когнітивний розвиток особистості раннього дорослого віку, який збігається з періодом студентства – професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, характеризується розквітом властивостей і процесів психіки індивідуума, а саме високим рівнем гнучкості пам'яті, максимальною швидкістю дій, переходу від авторитарного, дуалістичного типу мислення, тобто пошуку абсолютних істини та знання, поділу світу на «позитивний» та «негативний», до релятивізму, особливостями якого є плюралізм, прийняття багатьох конкурентних точок зору[6].

Згодом когнітивний розвиток майбутніх учителів переходить на принципово новий етап функціонування логічного мислення, що виявляється у їхній здатності самостійно приймати рішення. Так, за твердження психологів, саме у цей період посилюється почуття соціальної відповідальності особистості, що, в сукупності із здатністю самостійно приймати рішення, є важливим підґрунтям професійної підготовки майбутніх учителів у цей віковий період загалом, та формування у них німецькомовної комунікативної компетентності зокрема. Надзвичайно цінним досвідом для студентів є ознайомлення з німецькомовними країнами не тільки через призму технічних інформаційних засобів та з позиції викладача, а занурення їх у справжнє іншомовне середовище. Це може бути участь у програмах обміну

студентами, проходження практики у містах-побратимах, участь у літніх таборах. Бо саме у процесі живої комунікації з носіями мови відбувається глибше розуміння мовної системи, ламаються стереотипи та поступово зникають всі психологічні та комунікативні бар'єри.

Висновки. Незважаючи на постійно зростаючий інтерес до соціокультурного аспекту освіти в рамках професійної підготовки майбутніх спеціалістів філологічного профілю не існує єдиної думки щодо структури соціокультурного компонента в навчанні іноземної мови як другої іноземної, недостатньо розроблено шляхи й педагогічні умови формування соціокультурної компетенції студентів. У нашому дослідженні ми розглядали іншомовну соціокультурну компетенцію як основу для розвитку професійної компетентності майбутнього спеціаліста, наявність якої допоможе подолати всі можливі психологічні комунікативні бар'єри, мобілізувати знання, вміння та навички, надбані в процесі вивчення іноземної мови, для пошуку, обробки й використання соціокультурної інформації у процесі міжкультурного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болина М.В. Формирование социокультурной компетентности будущего учителя // Дисс. ... канд. пед. наук, спец.13.00.08 – теория и методика профессионального образования /М.В. Болина. – Челябинск, 2000. – 176 с.
2. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. — К.: Наук. думка, 2000. — 680 с.
3. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвострановедческая теория слова / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Рус. язык, 1980. – 320 с.
4. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – С. 17–24.
5. Гришкова Р. О. Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей / Р. О. Гришкова. – Миколаїв : Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 421 с.
6. Крайг Г., Бокум Д. Психология развития / Грэйс Крайг, Дон Бокум. – 9-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 940 с.
8. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Т. М. Колодько. – Київ. – 2005. – 18 с.
9. Леонтьев А.А. Принцип коммуникативности и психологические основы интенсификации обучения иностранным языкам / А.А. Леонтьев // Русский язык за рубежом. – 1982. – №4. – С. 48-53.
10. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
11. Першукова О. О. З історії розвитку соціокультурних аспектів вивчення іноземних мов у Європі / О. О. Першукова // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 16–19.
12. Сопілко Н.В. Види психологічних бар'єрів у студентів при вивченні іноземної мови / Н.В. Сопілко // Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / за ред. акад. С.Д. Максименка. – К. : ДП Інформаційно-аналітичне агентство, 2007. – Вип. 35. – С. 194 – 199.
13. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова // Учеб. пособие. – М.: Слово/Slovo, 2000. – 264 с.
14. Deutsch als zweite Fremdsprache [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goethe.de/ins/lt/vil/lhr/jla/dss/de11373193.htm>.

АНОТАЦІЯ

В статтю аналізуються психологічні передумови і теоретико-методологічні основи формування соціокультурної компетенції у майбутніх філологів як суб'єктів вивчення не тільки системи другого іноземного мови, але й культури, менталітету носіїв мови, яку вони вивчають, що вимагає певного рівня формування психічних властивостей особистості. Що стосується психологічних факторів формування німецькомовної комунікативної компетентності у майбутніх учителів, то їх цілеспрямовано характеризувати як єдинство когнітивної і особистісної складових. Звернуто увагу на комунікативні бар'єри і шляхи їх подолання в процесі вивчення іноземної мови. Розглянуто іноземномовну соціокультурну компетенцію як основу для розвитку професійної компетентності майбутнього спеціаліста.

Ключевые слова: социокультурная компетенция, изучение иностранного языка, второй иностранный язык, межкультурная коммуникация, языковой барьер.

SUMMARY

Psychological preconditions and theoretical and methodological bases of forming of social and cultural competence for future teachers as subjects of study not only the system of the second foreign language but also culture, that requires the certain level of formed mental properties of personality, mentality of native speakers have been analyzed in the article. Attention has been paid to influence of foreign culture on perception of the world by a man and determination of barriers of the mediated cross-cultural communication.

In our research we examined a foreign social and cultural competence as background of development of professional competence of future specialist, the presence of that will help to overcome all psychological communicative barriers possible, to mobilize knowledge, ability and skills acquired in the process of study of foreign language.

Keywords: social and cultural competence, studies of foreign language, second foreign language, cross-cultural communication, language barrier, communicative approach.

УДК 911.3

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО СЕРВІСУ В СФЕРІ ГОСТИННОСТІ

МОРГУН А.В., ТЕЛИЧКО Т.В., ЧЕРНИЧКО С.В.

Мукачівський державний університет

Актуальність. Тема дослідження обумовлена необхідністю оцінки соціально-культурного сервісу в сфері гостинності для покращення розвитку соціально-культурної діяльності, яка направлена на збереження, розвиток, створення культурних цінностей і культурних об'єктів. У європейських країнах сфера культури вважається не тільки соціокультурною складовою в житті суспільства, а й являє собою важливий чинник соціально-економічного розвитку, розглядається як один із чинників формування конкурентоспроможності країни в сучасному глобалізованому світі. На культуру дивляться як на складову в розв'язанні економічних, політичних і соціальних проблем. Сьогодні актуальним є підхід до інформатизації, який виходить за межі суто технічного і технологічного розвитку, акцентуючи увагу на соціально-культурному контексті з орієнтацією на розвиток людини.

Мета. Метою статті є оцінка сучасних підходів щодо покращення розвитку соціально-культурного сервісу в сфері гостинності на основі врахування світового досвіду та запровадження найкращих традицій сервісу в Україні.

Методологія. Теоретико-методологічною основою дослідження виступають положення вчень щодо сервісної діяльності, наукові праці учених у даній сфері дослідження. У процесі дослідження використано загальнотеоретичні та спеціальні методи аналізу: історичний, статистико-економічний, аналізу та синтезу, абстрактно-логічний, програмно-цільовий, експертний, метод конкурентних досліджень та інші.

Результати. На основі системного дослідження акцентується увага на ролі соціально-культурної сфери в житті суспільства; історичним аспектам розвитку соціально-культурного сервісу; аналізі сервісної діяльності з реалізації громадських, групових та індивідуальних послуг; класифікації сервісної діяльності та характеристик її видів; оцінці культури сервісної діяльності; аналізу соціально-культурного сервісу в туризмі; оцінці індустрії розваг як наймолодшої галузі сервісної діяльності; ролі клубної діяльності в розвитку соціальної активності населення; значенні музеїв у розвитку культурного туризму держави.

Наукова новизна. Вбачається в тому, що на основі узагальнення прикладних матеріалів дається оцінка складовим соціально-культурного сервісу в сфері гостинності.

Практична значимість. Полягає в тому, що проаналізовано різнопланові аспекти розвитку соціально-культурної діяльності, розглянуто роль сервісу в наданні якісних послуг споживачам, культури сервісної діяльності.

Ключові слова: соціально-культурна сфера; сервісна діяльність; соціально-культурна діяльність; матеріально-перетворча діяльність; пізнавальна діяльність; ціннісно-орієнтаційна діяльність; комунікативна діяльність; культура сервісу; соціально-культурний сервіс в туризмі.

Соціально-культурна сфера розуміється в широкому сенсі - як сфера трудової нематеріально-виробничої діяльності за межами матеріального виробництва. Вироблені в